

שנאמר¹ לא תהו בראה וגומר –

As it is written; he did not create it to be desolate, etc.

OVERVIEW

ש"ב challenged the ruling of ב"ה (regarding a חורין בן חציו) that he serves his master one day and himself one day. The עבד will not be able to have children even though the world was created only for פריה ורביה as it is stated לא תהו בראה. פרו ורבו פסוק of יצרה. לשבת יצרה. Our תוספות explains why ש"ב did not cite the

-----
תוספות responds to an anticipated difficulty:

הא דלא מייתי קרא דפרו ורבו² –

The reason the גמרא does not cite the פסוק of פרו ורבו –

אומר רבינו יצחק בר מרדכי משום דלשבת יצרה שייך אפילו בצד עבדות³ –

Explains the ריב"ם, is because the obligation of לשבת יצרה applies even to the slave component of this עבד.

תוספות anticipates a difficulty:

– וחציה שפחה וחציה בת חורין דלא כפו את רבה לשחררה אלא משום שנהגו בה מנהג הפקר –
And regarding⁴ a חציה שפחה and חציה בת חורין where they forced the master to free her only because they acted with her promiscuously, seemingly even without the reason of מנהג הפקר they should have freed her to be מקיים שבת, which applies to עבדים [ושפחות] as well –

תוספות replies:

הא דלא כפו אותו משום שבת –

The reason ב"ד did not coerce the master to free her because of שבת, is –

דשמא אפילו כשתעשה בת חורין לא תקיים משום דלא מפקדא אפריה ורביה –

That perhaps even when she will be freed she will not be מקיים שבת, since she is not commanded for פו"ר –

כדאמרינן בהבא על יבמתו (שם דף סה,ב ושם) דאיתתא לא מפקדא אפריה ורביה –

---

¹ ישעיה מה, יח.

² Seemingly the פסוק of פרו ורבו (in בראשית א, כח) would have been a better choice since it is written in the תורה (and not merely in the נביאים).

³ However, the מצוה of פרו ורבו, which is written in the תורה applies only to בני ישראל, therefore it would be applicable only to the צד חירות but not to the צד עבדות (of this עבד). Therefore he mentions the פסוק of יצרה לשבת which applies (both to the צד חירות and) to the צד עבדות.

⁴ This story is cited in יבמות סו, א where רב נחמן explained that since she could not get married, the people were נהגו בה מנהג הפקר, therefore they forced the master to free her so she could get married.

As the משנה states in **פרק הבא על יבמתו**, **פ"ר**⁵ **that a woman is not commanded on**
אבל עבד כשיהיה בן חורין על כרחך יקיים⁶ –
However, a slave when he will be freed, perforce he will be **פ"ר** **מקיים**.

פ"ר offers an alternate solution why he does not mention תוספות

ורבינו יצחק מפרש דלכך לא נקט קרא דפרו ורבו –

And the **פ"ר** explained that the reason he did not mention the **פסוק** of **פ"ר** is -

משום דפטור הוא מאותה מצוה כיון שהוא אנוס –

Because he is exempt from that מצוה since he is forcibly prohibited from performing
this מצוה (for he is a עבד) -

וכדי שיתחייב בה לא כפינו לרבו לעשותו בן חורין –

And we do not coerce the master to free him so that he should become
obligated in the מצוה of **פ"ר**.

תוספות proves this point that we cannot force a master to free a slave so that he should become
מחויב in a מצוה, which at present he is not מחויב:

דאם כן בכל העבדים נכוף רבם לשחררם כדי שיתחייבו בכל המצות⁷ –

For if indeed so (that we do coerce in order that the עבד should become מחויב) **then**
by all slaves we should coerce their masters to free them in order that the
slaves should become מחויב in all the מצות (and not only in the מצות which a woman is
מחויב, as their status is now). We do not do this; this proves that if the עבד is currently not
obligated in a מצוה (even because of an אנוס), we do not force the master to free him so that he
will become מחויב. תוספות continues with the answer -

ולכך נקט קרא לא תהו בראה משום⁸ **שהיא מצוה רבה ומשום הכי כפינו** –

And therefore **לא תהו בראה** **because it [implies that it⁹] is a great**
מצוה and therefore we coerce the master.¹⁰

⁵ The גמרא there explains because the פסוק states וכבשו and ומלאו את הארץ, it is the manner of a man to conquer
(וכבשו) and wage war, but it is not the manner of a woman to conquer

⁶ A woman is obligated in שבת but not in פ"ר, whether she is a שפחה or בת חורין. Therefore we do not coerce the
master to free a חצי שפחה וכו', because since she is not מחויב in פ"ר (which is a מדאורייתא מצוה), she may not
fulfill the obligation of שבת (which is not a עשה מצוה). However, a man who is מחויב בפ"ר if he is a ישראל, we
therefore coerce the master to free him for he will then be מקיים פ"ר (which he is obligated to [and also שבת]). This
explanation will (seemingly) apply according to the שיטת ר"י below as well.

⁷ See 'Thinking it over' # 1.

⁸ The משום שמשמע שהיא מצוה רבה (Perhaps it should read משום שמשמע מצוה רבה).

⁹ The לא תהו בראה teaches us that פ"ר is a מצוה רבה. The purpose of creation is לשבת יצרה.

¹⁰ According to the ר"י, we cannot be כופה the עבד to perform a מצוה, which currently he cannot
perform (either because there is no חיוב or [even] because he is an אנוס), unless it is a מצוה רבה, like שבת, but not for
other מצות (including פ"ר, if not for the fact that שבת made it into a מצוה רבה). See 'Thinking it over' # 2.

(פו"ר proves that מצוה רבה is a שבת but not תוספות):

ובפרק ב' דמגילה (דף כז,א) נמי מייתי להאי קרא משום הכי –

מסכת of פרק in the second גמרא (מצוה רבה is a שבת) And because of this (that מצוה רבה is a שבת) – לשבת יצרה of פסוק also cites this מגילה

גבי אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה –

Regarding the ruling that a ס"ת may not be sold unless the proceeds are used to study תורה or to marry a woman; the reason why we may sell for these two purposes is -

ללמוד תורה דאמר מר גדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה –

To study תורה; because the master said, 'the study of תורה is great for it brings to the observance of מצות -

לישא אשה נמי לא תהו בראה אלא לשבת יצרה:

To marry a woman is also a מצוה as it is written לא תהו בראה אלא לשבת יצרה.

The גמרא there too cites the פסוק of לשבת (for that creates the great מצוה) but not the פסוק of פו"ר.

SUMMARY

The advantage of לשבת over פו"ר is: a) that it applies even to the צד עבדות, as opposed to פו"ר (ריב"ם) or b) that (only) שבת is a מצוה רבה. We (generally) cannot force the אדון to be משחרר an עבד so that he should become מחויב in a מצוה (ר"י). A woman is not obligated for פו"ר (but is obligated for שבת).

THINKING IT OVER

1. The ר"י states that the פטור from פו"ר since he is an אנוס. Therefore we cannot coerce the אדון to free him to be מקיים something that currently he is פטור from being מקיים, and he proves this from the fact that we do not coerce the אדון to free the slaves to be מקיים all the מצות.¹¹ How can the ר"י compare the פטור of אנוס, where seemingly there is a מצוה, but אנוס רחמנא פטריה to the case of עבדים who are categorically פטור from all the מצות (שהזמ"ג) and not (merely) because of an אנוס?¹²

2. How are we to understand that פו"ר which is a מצוה דאורייתא cannot be a cause to force the אדון to free the slave; however, שבת, which is not a מדאורייתא מצוה, requires the master to free the slave?!

¹¹ See footnote # 7.

¹² See נה"מ.